

מצות צצית- יסוד החיים

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד ב

תניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן. ותניא אידך: וראיתם אותו וזכרתם... ועשיתם - ראה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה. ורשב"י אומר: כל הזריז במצוה זו - זוכה ומקבל פני שכינה, כתיב הכא: וראיתם אותו, וכתיב התם: את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד

2. רמב"ם הלכות צצית פרק ג הלכה יא

אף על פי שאין אדם מחוייב לקנות לו ס טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה צצית אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו ממצוה זו, אלא לעולם ישתדל להיות עטוף בכסות המחוייבת ע בצצית כדי שיקיים מצוה זו, ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר, פ גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים.

3. הגהות מיימוניות הלכות צצית פרק ג הלכה יא

[פ] במדרש שוחר טוב כל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא אני אשבחך בכל איברי ומקיים בהם מצוה עד בחזה אני משים הצצית כנגד הלב כל זמן שאני קורא ק"ש שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך על יד שמאלית בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אוחז צצית בזמן ק"ש הרי שהמצוה לאחוז הצצית בידו השמאלית כנגד לבו בזמן ק"ש ע"כ:

4. אבן עזרא במדבר פרק טו פסוק לט

והנה מצוה על כל מי שיש לו בגד בארבע כנפים שיתכסה בו ביום תמיד, ולא יסירו מעליו, למען יזכרו. והמתפללים בטלית בשעת התפלה, יעשו זה בעבור שיקראו בקריאת שמע, והיה לכם לצצית, ועשו להם צצית, רק לפי דעתי יותר הוא חייב להתעטף בצצית בשאר השעות משעת התפלה, למען יזכור ולא ישגה ולא יעשה עבירה בכל שעה, כי בשעת התפלה לא יעשה עבירה

5. רש"י במדבר פרק טו פסוק מא

פתיל תכלת - על שם שכול בכורות. תרגומו של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לצבע רקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים שבה, כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים:

6. משך חכמה במדבר פרק טו פסוק מ

(מ) (למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, והייתם קדושים לא - להיכם). כוונת מצות צצית לדעתי כך: דזה ידוע, הבורא יתברך בחכמתו המתאחדת עמו, ברא מציאות ראויה לו, היא תעיד על שלמותו וחכמתו, ומציאותו המחוייבת והקודמת. אולם העולם השפל ברא ספורי, וזה כי הניח אותה לבעל הבחירה - וכמאמר הכתוב (תהלים קטו, טז) "והארץ נתן לבני אדם" - שהוא ישרים בריאותה, ויפיק אותה לענין נשגב ונעלה. וזהו "בהבראם" (בראשית ד, ה) אל תקרי "בהבראם", אלא "באברהם" (ב"ר יב, יח). ואם האדם מישר דרכו ושומר פקודת הבורא יתברך, אז הטבע כלי חפץ אצל ההשגחה, ותפשט כוחותיה לאין גבול. וכמו שמצאנו בשני דשמעון בן שטח שהיו עושים כשני כליות וכו'. וכן בריבוי דעובד אדום, ועושר של שלמה וכיוצא בזה. וזה שאמרו (חגיגה יב, א) מאי "שדי"? שאמר לעולמו - "די"! והיינו שדי ורב הכנות הכין ועשה והזמין לעולמו, שהם יוכלו להוציא הבריאה אל שלמותה באופן הטבעי גם כן - אם ישמרו דרכי ה' - לאופן נשגב ואופן יותר נעלה, עד כי יצא מגדר הטבע לענין א - להי. וזה שאמר ר' עקיבא במדרש תמורה על מצות מילה: (שאל טורנוסורפוס הרשע את רבי עקיבא, איזה מעשים נאים)

(1)

מעשי הקדוש ברוך הוא נאים או מעשי בשר ודם? והשיב: מעשי בשר ודם, כמו גלוסקא יפה יותר או חטים. ולכן גם מצות מילה, רצה הקדוש ברוך הוא להניח לאדם שיהיה לו במה להתגדר גם בגופו, ולכן ברא מותרות בבריאה, והאדם יבא וימול בשר ערלתו, ובזה יחתום להיות עבד לה'. ולכן מצאנו בירושלמי ובמדרש רבה (בראשית רבה מז, יא) על הא דדריש ר' לוי: ("מל אברהם" אין כתיב כאן אלא) "נימול אברהם" - בדק את עצמו נמצא עצמו נימול, שצעק עליו ככרוכי' ר' זעירא - "כזבנא שקרנא את". מפני כי כל ענין מצות מילה הוא מה שכון הבורא יתברך שהניח מותרות בבריאה, כדי לזכות האדם שיזדכך נפשו בקיום מצותה, ויהא מקיים בזה חפץ ורצון הבורא יתברך. אם כן מה אתה אומר שגם זה עשה על ידי פעולת הקדוש ברוך הוא, אם כן שוב בטלה הכוונה האמיתית בברוא הבורא דבר טפל ומותר בבריאה! לכן צעק עליו: "כזבנא שקרנא", שזהו שקר נראה, ומאמר שסותרו מעצמו.

ומה יאות לפי זה, דבמצות מילה לאברהם אבינו כתוב, מעת שנצטווה והרגיש כי אינו תמים כל זמן שלא מל, כתוב שם "א - להים" - "וידבר אתו א - להים" (בראשית יז, ג), "ויאמר א - להים" (שם יז, ט). וכן בוירא (שם כא, ד) כתוב "וימל וכו' כאשר צוה אותו א - להים", שהוא השלמת הבריאה שהניח השי"ת, להסיר מותרות הבריאה על ידי האדם, והוא יהיה כא - להים להשלים הבריאה, שעל זה נאמר שם "א - להים". וכיון שמל כתוב (שם יח, א) "וירא ה" - שם מלא עד עולם מלא כמו שביארנו.

והנה הבריאה בכללה מצאנו להכתוב שמכנה האצילות הראשונה בשם מלבוש, וזה (תהלים קד, ב) "עוטה אור כשלמה". וכן מצאנו במדרש (בראשית רבה ג, ד) (מהיכן נבראת האורה? אמר ליה) נתעטף בה הקדוש ברוך הוא (כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו... מקרא מלא הוא "עוטה אור כשלמה"... לולא שדרשה ר' יצחק ברבים לא היה אפשר לאומרה). והוא, כמו המלבוש חוצץ ומכסה האדם אשר לא ייראה האדם ובשרו, רק לבושו, כן להבדיל כביכול, אם כי באמת אין חוצץ ואין מבדיל, וכדאמר הכתוב (נחמיה ט, ו) "אתה הוא ה' לבדך". ומפרש אימתי אתה לבדך? "אתה עשית את השמים והארץ" וכו', אף לאחר עשייתך שמים וארץ גם כן יאות לומר כי הבורא יתברך לבדו הוא, וכמו שהיה קודם בריאת העולם. וכבר האריכו בזה הרבה לכן אקצר. אבל לעין המוחש, השפל, אשר בל יוכל להשיג שום רוחני, ומכל שכן כבודו יתברך, הבריאה היא כמו מעטה להמאציל, עד כי "איש בער לא ידע" (תהלים צב, ז) "ונבל יחשוב בלבו אין א - להים" (שם יד, א). ולכן נקרא כללות הבריאה "בגד". ולפי הקדמתנו קודם, כי הבריאה עדיין לא נגמרה, והניח הבורא יתברך להבחירי, שהוא ישלים אותה והוא יוציאנה לשלמותה [אולי כוונה שניה היא במאמרם (בבא בתרא כה, א) "רוח צפונית פתוחה", והבן]. ולכן העיר הבורא אותנו במצות ציצית, ולהורות כי המציאות היא בגד, שמשני צדדיו יש עדיין חוטים שעדיין לא נארגו - ולכן צריך גדיל וענף - והיינו להורות שגם בפעילות שהאדם יעשה בבחירתו בחיים ובטוב ולהלך בדרכי ה', גם בזה עזר ממרום תסעדה. וכמאמרם (קידושין ל, ב) (יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום...) אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו (אין יכול לו). וגם בזה יהא נארג קצת מהשי"ת, ומסיועו הא - להי להתעורר לבא לטהר. ואתה בן אדם הכן לבבך לבלי לכת אחרי העין והלב, ולתת רסן בעד התאוות החומריות ולדבק בהשי"ת. ובכל דבר מחלקי הבריאה יעשה מצוה מקשרת אותך להשי"ת, וכמאמרם בתורת כהנים (פרשת צו, מכילתא דמילואים פרשתא א, כג): אין לך דבר שאין בו מצוה למקום. ובזה יפיקו ברכה כל מעינות הטבע על פי ההשגחה הא - להיות לבלי די, ותצא הבריאה לשלמותה האמיתית כפי כוונת השי"ת. ואתה בן אדם, אם תארוג את הבריאה תיעשה שותף להשי"ת במעשה בראשית, וכמאמרם (שבת י, א) כל הדין דין אמת (לאמתו, אפילו שעה אחת, נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית). וזהו שאמרו סנהדרין צט, ב כל העוסק בתורה לשמה (משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. רב אמר) כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר (ישעיה נא, טז) "לנטוע שמים וליסד ארץ". ואולי יש לומר על הר (פסוק לט) "ועשיתם אותם - ועשיתם אתם", שהוא כאילו עשאו לעצמו. ויתכן שעל זה בא החוט שבו פותל ומגדל הענף [כדברי רמב"ם שחוט אחד תכלת ובו מגדל הענף, עיין בהלכות ציצית (פרק א הלכה ו)] מראה תכלת, שזהו מראה הקשת אשר עליו אמר יחזקאל (א, כח) "כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'", שלדבריו מורה שהשי"ת המאציל כל, הוא

הרוקם, הוא העושה גם בפעולת הבחירי, וכמאמר הכתוב (תהלים לז, כג) "מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ". ובוא אחי וראה מאמרם בחגיגה (יב, א): (אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את הים) היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו (שנאמר "עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו", והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב "אני א - ל ש - די"? אני הוא שאמרתי לעולם - די!). היינו שהניח זה להאדם הבחירי שהוא ישלים אותה והוא יעשה ויבנה פלטרין של מעלה ושל מטה. ולכן בא הרמז במצות ציצית גם כן, באופן זה כשתי פקיעות של שתי. ויש בזה עוד דרושים עמוקים, ואכ"מ.

7. ספר החינוך מצוה ב

משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדילים משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם, אשר מוצאם ומובאם איננו שוה, ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף, כמו שאמרנו. והעם הנבחר חפץ השם יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו.

8. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד א

רבי יוחנן הוה רגיל דהוה קא אזיל ויטיב אשערי דטבילה, אמר: כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה מסתכלן בי, ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי. אמרי ליה רבנן: לא קא מסתפי מר מעינא בישא? אמר להו: אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב: בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ואמר רבי אבהו: אל תקרי עלי עין אלא עולי עין. רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא: וידגו לרב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם - אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם. ואי בעית אימא: עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו - אין עין הרע שולטת בו.

9. דברי השקפה עמ' 238-240

והנה, זהו העניין שאותו הדגיש ר' יוחנן בדבריו. וכי ידע ר' יוחנן בדיוק את ייחוסו הישיר, עד שיכול היה לומר: "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא"? וכי היה בידו כתב יוחסין או קבלה, דור אחר דור? הרי ביהדות היתה לנו הקפדה רק בעניין יחס כהנים ולוויים, וגם בזה לא היתה חזקה של ממש, והייחוס שלכונה ולוויה הוגבל לעניינים מסוימים בלבד. כאשר אומר ר' יוחנן "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא", הוא מתכוון לומר, כי בעניין הזה הוא דומה ליוסף ונוקט את שיטתו. יוסף הצדיק לא

ראה עצמו באספקלריה של אחרים, אלא באספקלריה שלו עצמו. הוא ידע להעריך את כוחות הנפש שלו. אלמלא כן, לא היתה התנהגותו מביאה לשום תוצאה חיובית.

יוסף, שעליו אומר הכתוב "והוא נער", מן הראוי היה שיהא מושפע מאחיו. אולם אילו כך היה, הרי שוב לא היה יכול להיות בעל החלומות הגדולים. אחיו של יוסף הרי ביטלו את "בעל החלומות", לא האמינו בו. אולם הוא המשיך בדרכו בלי

להתחשב בדעתם ולעגם של אחיו. הוא לא איבד את ביטחונו העצמי ולא חדל מלחלום. אדרבא, הוא עוד הגדיל. תחילה אלומות, ואחר כך השמש והירח ואחד עשר הכוכבים. יוסף היה בעל ביטחון עצמי, עמד על שלו. היהדות התנגדה תמיד למידת הגאווה, אולם את מידת הגאות היא מחייבת. הן גאות היא מידתו של הקב"ה - "ה' מלך גאות לבש" - ואם היא מידתו של הקב"ה, איך היא יכולה להיות מידה רעה? אדרבא, צריך האדם הישראלי לדבוק במידה זו. מה בין "גאווה" ל"גאות"? איש הגאווה שואף להיות הרבה יותר ממה שהוא יכול להיות בפועל, ואילו איש שיש בו ממידת הגאות, רוצה

למצות ולממש את עצמו לפי כוחות הנפש האמיתיים שלו. כשלעצמי, איני אוהד יהודים הרוצים להיראות למדנים גדולים ממה שהם באמת. גדלתי בבית אבא הגאון, שידע לומר לי פעמים הרבה: "איני יודע". זו היתה גדולתו, והיא עשתה רושם רב על הלמדנים שהכירו אותו ואת בקיאותו הרבה. יחד עם זאת, בדברים שהאדם בקי בהם ויודע אותם היטב, אסור לו להתעטף בענוותנות מופרזת. צריך שהאדם יהיה בעל תודעה עצמית, שיאתחז במידת הגאות ושיאמין בעצמו.

יוסף לא היה בעל גאווה, כי אם בעל גאות, עצמאי בדעתו ופכישרונו. ולכן יכול היה ר' יוחנן לומר "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא", ואם יש בתוכי כוחות נפש למען ערכים מקודשים, לא אבוא לבטל אותם מפני החשש מה יאמרו הבריות, מפני עינו הרעה של מאן דהוא. לא אתבטל בפני מלעיגים. והו הדבר שהציל את יוסף הצדיק בעת ניסיונו הקשה. ידע

יוסף שהוא נועד לגדולות ולכן עמד על דעתו ולבש גאות. כשאמר ר' יוחנן "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא" - ידע מה שאמר ונתן הוראה לדורות.

10. תלמוד בבלי מסכת שבת דף נז עמוד ב

ולא בכבול: אמר רבי ינאי: כבול זה איני יודע מהו; אי כבלא דעבדא תנן - אבל כיפה של צמר שפיר דמי, או דילמא: כיפה של צמר תנן, וכל שכן כבלא דעבדא.

11. רש"י מסכת שבת דף נז עמוד ב

אי כבלא דעבדא תנן - חותם שעושין לעבד בכסותו, לסימן הוכחה שהוא עבד,

12. אור החיים במדבר פרק טו פסוק לט

(לט) והיה לכם לציצית. אין ידוע מכוון מאמר זה שיהיה לציצית, ולדברי התוספות שכתבו במסכת מנחות דף מ"ג בדברי רבי מאיר שאמר שם וזה לשונו גדול עונשו של לבן מעונשו של תכלת, משל למלך שאמר לב' עבדיו לאחד אמר הביא לי חותם של טיט ולאחד אמר הביא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהם עונשו מרובה וכו', כתבו התוספות מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכך עושים לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי ה' כדאיתא במסכת שבת (נז ב) כבלא דעבדא תנן עד כאן, ירצה במאמר והיה לכם לציצית לצד שהם עבדים לה' והעבד עושה כבלא יהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא, ואמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' פירוש כשיביטו בסימן עבדותם יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם כעבד שאימת רבו עליו ולעמוד בשעה שהאדון מצוה לעמוד ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה' לעשות, ואמר ולא תתורו וגו' פירוש לצד שהנגלה הוא דבר שהעין חפצה וחושקת בו, ומצות המלך היא ציווי עשות הפך הרצון הטבעי ושנוא הערב המורגש, ומן הנמנע שיעמוד בדבר אלא בהערת סימן עבדותו הוא יכופהו להפך אשר עינו ולבו שם יחפוץ:

13. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד ב

תניא, היה רבי מאיר אומר: גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו, לאחד אמר: הביא לי חותם של טיט, ולאחד אמר: הביא לי חותם של זהב, ופשעו שניהם ולא הביאו, איזה מהן עונשו מרובה? הוי אומר: זה שאמר לו הביא לי חותם של טיט ולא הביא

14. תוספות מסכת מנחות דף מג עמוד ב

חותם של טיט - מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכן עושין לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקדוש ברוך הוא כדאיתא פרק במה אשה (שבת דף נז:) כבלא דעבדא תנן.

15. השקפת הרב ח' ב עמ' 27

When the Israelites resided in Egypt, they wore an insignia which designated their vassal status.. Upon achieving their freedom on the night of the exodus, they defiantly removed these seals. In exchange, they were to wear a new seal, tzitzit with tekhelet, indicating that henceforth, they were to serve God, their new master.

16. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם

17. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מו עמוד א

רמו ליה ארויסא בצואריה, ארפו ליה וצמצמו ליה, ארפו ליה - כי היכי דלא להוי חציצה, צמצמו ליה - כי היכי דלא לקדים ולימא להו לשם בן חורין אני טובל. בהדי דדלי רישיה ממיא, אנחו ליה זולטא דטינא ארישיה, ואמרו ליה: זיל אמטי לבי מרך.

18. מנחת אשר שיחות לשבועות ס' סא

כי היכי דיתבוננו וידעו דלא שררה ניתנה להם אלא עבדות, אלפי שנים של עמל ויגון בהסתר פנים שאין גדול ממנו, ועול קשה של תרי"ג מצוות במחשבה, בדיבור ובמעשה. לעולם לא יהיו עוד בני חורין אנשים חפשיים, מכאן ואילך עבדים יהיו ובעבודת פרך יעבדו את אלקי אבותם.

דהנה בעת טבילת עבד לעבודתו ניתנה הלכה "בהדי דדלי רישא ממיא אנחו ליה זולטא דטינא ארישא" במנחת מ"ו ע"א, מיד כשמוציא ראשו מן המים מגיחין כלי על ראשו, ובהנחת כלי זה נעשית טבילתו טבילת עבדות דמעשה זה מציינ ומסמל את מהות העבדות, עולו ועבודתו של העבד מכאן ואילך, וכן בשעה שקיבלו ישראל את התורה כפה עליהם הר כגיגית על ראשם ללמדך דלא שררה היא אלא עבדות. ואף על פי כן הקדימו ישראל נעשה לנשמע בשמחה ובטוב לבב דאין חפצם אלא בעבדות, כדרך שתמהו התוס' (גיטין י"א ע"ב ד"ה בגיטין) משמיה דהירושלמי (גיטין ז' ע"ב) על הא דאמרו התם זכות היא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחרות, "הגע בעצמך היה עבדו של קצין זכות הוא לז", כך הרגישו ישראל בנפשם כמה גדולה ונשגבה מעלת עבדות זו, להיות עבדו של קצין, עבד למלך מלכי המלכים.

19. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד ב

ת"ר: חביבין ישראל שסיבבן הקדוש ברוך הוא במצות, תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן ומזוזה לפתחיהן, ועליהן אמר דוד: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך; ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר: אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה! וכיון שמזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, לאחר שיצא, אמר עליה שירה, שנאמר: למנצח על השמינית מזמור לדוד, על מילה שניתנה בשמיני. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחטא, שנאמר: והחוט המשולש לא במהרה ינתק, ואומר: חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם.

20. מגן אברהם סימן כא ס"ק ב

כתבי האר"י כתוב על פי הסוד שיש לשכב בלילה בטלית קטן ומביא מהאי דאמרי' פ"ד דמנחות כיון שראה דוד עצמו ערום בבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום מן המצות וק' למה לא אמר כן בליל' שהיה ג"כ ערום אלא ע"כ שהיה שוכב בטלית קטן ע"כ ודבריו דברי קבלה נקבל אבל לדין יש תשובה די"ל דבלילה עכ"פ היה לו מזוזה בפתחו משא"כ במרחץ וכ"מ בגמ' דאמרינן בגמרא ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקדוש ברוך הוא במצות תפילין וציצית ועליהם אמר דוד שבע ביום הללתיך ובשעה שנכנס דוד לבה"מ וראה עצמו ערום וכו' משמע שהיה ערום מכולם אף ממזוזה כנ"ל ועסי' י"ח ס"א:

21. שערי תשובה סימן כא

[ד] שלא לישכב. עבה"ט והאחרונים האריכו בזה ועיין בקונטרס מספד רב שלכאורה י"ל שאין ראה מדוד לפי שמלך היה והיה קשור לו ס"ת בזרועו רק שאינה נכנסת עמו לבית המרחץ ע"ש באורך:

22. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ה

והמצוה החמישית היא שצונו לעבדו יתעלה וכבר נכפל צווי זה פעמים, אמר (משפטים כג כה) ועבדתם את יי' אלהיכם ואמר (ראה יג ה) ואותו תעבדו ואמר (ואתחנן ו יג) ואותו תעבדו ואמר (ס"פ עקב) ולעבדו. ואעפ"י שזה הצווי הוא גם כן מן הציוויים הכלולים כמו שביארנו בשרש הרביעי הנה יש בו יחוד שהוא צוה בתפילה. ולשון ספרי ולעבדו זו תפילה. ואמרו גם כן ולעבדו זה תלמוד.

23. כלי יקר במדבר פרק יג פסוק ב

דבר אחר לכך פירט אנשים, לפי שאמרו חז"ל (ילקוט רמז תשעג) האנשים היו שונאים את הארץ ואמרו ניתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד ד) והנשים היו מחבבות הארץ ואמרו תנה לנו אחוזה (שם כז ד). ועל כן אמר הקדוש ברוך הוא לפי דעתי שאני רואה בעתיד היה יותר טוב לשלוח נשים המחבבות את הארץ כי לא יספרו בגנותה, אבל לך לדעתך שאתה סבור שכשרים המה ואתה סבור שהארץ חביבה עליהם תשלח אנשים, וזהו שלח לך לדעתך אנשים אבל לדעתי היה יותר טוב לשלוח נשים כאמור:

24. רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכות א-ד

הלכה א- מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו.

הלכה ב- ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, * ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפנייה ולא לאחריה עד רביעית.

הלכה ג- וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה, וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה.

הלכה ד- נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנייה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

25. שיעורי הרב ק"ש עמ' פג

שיעורי הרב סימן ז

המצוה, חסר לו זמקנת זקיום המצוה, ולכן | נחשב הכל כחד ספיקא, וממילא זריכים ללכת בו לחומרא, בין לגבי חלק המצוה ובין לגבי חלק הברכה.

רעייך זכמז"ם (פ"א מהל' ברכות הל' 6-ג), ח"ל, ומדברי סופרים לברך על כל מאכל חחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשמות כל שהיא, מצרך ואח"כ יהנה וכו', וכל הנהנה בלא ברכה מעל וכו', וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה, עכ"ל. ומדברי הרמב"ם שכתב, וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה נראה, דכמו שברכות הנהנין משמשות כמחיר, כלומר שהברכה מחירה הנאחו, וכלשון הירושלמי, ברכה היא פדיונה, וכלא ברכה חסור לו ליהנות מן העולם הזה, ויש בהנאחו משום מעילה וגול, כן בברכות המצות - ביסודן הן מסירות, וכלא ברכה, חסור מדרבנן לקיים את המצוה. ונראה דמקור דברי הרמב"ם הוא בברכות (דף נ"א ע"א) דאיתא: צעו מיניה מרב חסדא, מי שאכל ושתה ולא ברך מהו שיחזור ויברך, אמר להו מי שאכל שום זריתו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף, אמר רבינא הלכך אפילו גמר סעודתו יחזור

ויברך, דחניא טבל ועלה אומר בעלייתו ברוך אשר קדשנו במצותיו וזונו על הטבילה, ולא היא האם מעיקרא גברא לא חזי, הכא מעיקרא גברא חזי והואיל ואידחי אידחי, ע"כ ואשר מצוה צגמ' דדין ברכת המצוות דמיין בעיקר מילתייהו לדין ברכת הנהנין, וארויהו מדין מחיר אחינן להו, ומשו"ה מלמינן להו אהדדי, דכל ששייך קיום דין מחיר לאחר מעשה המצוה ה"ה בברכה הנהנין שייך קיום דין מחיר אף לאחר מעשה האכילה, ועל כרחק כמו שנמצא דדין ברכת המצוות ודין ברכת הנהנין תרווייהו מדין מחיר הוא²⁵. ולכן מצוה שפיר שלדעת הרמב"ם אין הברכה נחשבת כחלק מקיום המצוה, אלא בקיום צפני עצמו, שהרי הברכה צאה להחיר עשיית המצוה, ולכן חשיבא כספק צפ"ע, ולכן בספק מצוה דאורייתא אין מברכין להרמב"ם.

אבל בברכות ק"ש הברכות מהוות (מדרבנן) חלק מקיום הק"ש, וכלא צריך - לא קיים מצוה ק"ש בשלימותה, וחסר לו זקיומו, [משא"כ בסוכה או בלולב, דכלא צריך - מצוה הלולב או הסוכה קיים בשלימותה, אלא שהפסיד קיום הברכה, דהיא מצוה צפ"ע]. ולכן פסק הרמב"ם לגבי ק"ש דכספק קרא חוזר וקורא ומברך

26. חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ז עמוד ב

וכתב הרי"ט ז"ל וטעם זה שאמרו חז"ל לברך על המצוה עובר לעשייתן כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, ועוד כי הברכות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף.

27. במדבר רבה (וילנא) פרשת שלח פרשה יז סימן ו

ו [טו, לט] ולא תתורו אחרי לבבכם, הלב והעינים הם סרסורין לגוף שהם מזנין את הגוף, למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי משל לאחד מושלך לתוך המים הושיט הקברניט את החבל ואמר לו תפוש חבל זה בידך ואל תניחהו שאם תניחהו אין לך חיים אף כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לישראל כל זמן שאתם מדובקין במצות (שם /דברים/ ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכן הוא אומר (משלי ד) החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חיך,

28. מצות שקולות עמ', טו

בוא וראה כמה נפלא משל הקברניט המושיט חבל למושלך לים: האדם בלי מצוות טובע בים התאוות של גוף ועולם ואין לו חיים. האדם האוחז ב"חבל" של תרי"ג המצוות – קברניט האניה מושך את האדם מתוך הים הזה ומעלהו על ספון האניה, ושם יש לו חיים, הרי על הספון נמצא "הקברניט" – הקב"ה! והאניה השטה על הים היא הציור לחיים אמיתיים, חיים בקרבת הכורא ית', ועל חיים אלו נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום!"

"ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות, כענין שנא' ומוצא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה. ואחרי עיניכם זו זנות שנא' אותה קח לי כי היא שרה בעיני. אשר אתם זונים אחריהם זו עבודת כוכבים כענין שנא' ויזנו אחרי הבעלים" ספרי שלח פסקא ע'.

האדם אשר אליו מדברת פרשה זו נמשך בלבו ועיניו אל הגוף והעולם, הוא דומה למי שהושלך לתוך המים, היינו לים התאוות, וקרוב לטבוע בהם, ולולא חבל שזרק לו הקברניט היה טבוע. כמה רחוק ציור זה מהציור שבגמרא מהאדם שנושא סימן העבדות השי"ת על בגדו והרואה ומקבל פני השכינה! כאן אנו מגיעים למרכז ענין שבעת המצוות השקולות, ועשה אוניך כאפרכסת ושמע:

האדם עומד בין שני ניגודים קיצוניים: העולם מצד אחד והאלקים מצד שני. מקומו צריך להיות בקרבת אלקיו, שהרי רוחו ונשמתו ממנו ית' הם. אך מצד גופו הוא קשור נמשך אל העולם. לולא תורה ומצוות היינו נמתחים בין שתי הקצוות – עולם ואלקים, היינו שוקעים בים התאוות ללא תקוה להיחלץ מהניגוד הקיצוני הזה בחיינו, והנה הושיט לנו קברניט העולם חבל חזק: תרי"ג המצוות, והן המושכות אותנו מתוך ים התאוות של עולם וגוף, ומעבירות אותנו אל קרבת השי"ת! זהו פשר שני הענינים שמצאנו במצות ציצית, שמצד אחד הם חבלים המושכים את המושלך לים לבל יטבע, מאידך הם חותם העבדות להקב"ה על בגדינו, מוסיפים קדושה ועל ידם רואים פני השכינה. במהלך זה שקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות, כי זהו ממש ענינו של כל תרי"ג המצוות.